

CAPÍTOL I

I

L'Elmer Gantry estava torrat. Duia una torradora eloqüent, entranyable, belligerant. Estintolat al taulell de l'Old Home Sample Room, l'establiment amb més daurats, el més de ciutat que hi havia a Cato, Missouri, demanava al cambrer que cantés amb ell «Aquells dies d'estiu».

Amb una alenada al got i un toc d'eixugamà, el cambrer se'l va mirar a través del vidre arrodonit i lluent i li va dir que allò de cantar no era el seu fort. Però somreia. ¿Què havia de fer, doncs, davant de l'Elmer, un home tan brillant, tan valent, tan cercabregues, i amb una rialleta tan contundent i imperativa?

—Vinga, col·lega —va fer l'Elmer—, el meu company i jo t'ensenyarem com va això de cantar! Et presento en Jim Lefferts. Un convivent de casa com no n'hi ha d'altre. No m'estaria pas amb ell si no fos així. El millor quarterback de l'Oest Mitjà. Te'l presento.

El cambrer es va deixar tornar a presentar en Jim Lefferts, amb protestes de complaença prou evident.

L'Elmer i en Jim Lefferts es van retirar a una taula a alimentar les llargues, intenses i fosques variacions tan avinents a la melodia de la borratxera. Això sí, ho feien bé. En Jim tenia una enèrgica veu de tenor, i de l'Elmer, a part de la corpulència, d'aquella mata de cabells foscos, dels ulls ardits, el que et quedava gravat de debò era l'estimulant veu de baríton. Havia nascut per ser senador. No deia mai res important, tot ho deia amb una gran sonoritat. Un «bon dia» dit per ell podia adquirir una profunditat kantiana, l'escalfor dels instruments de vent d'una banda i la prominència de l'orgue de la catedral. La seva veu era un violoncel, i sota aquell encís et passa-

va per alt l'argot que emprava, les bravates, les obscenitats i la temible violència que (en aquella època) conjugava en singular i plural.

Amb passió, com el caminant es pren la cervesa fresca, acariciaven les frases que s'allargassaven dolçament:

«Vagaregeu tots dos per les avingudes ombrívoles, amb la teva nineta. Li agafes la mà, ella t'agafa la teva, quina demostració més bonica que és el teu amoret en aquest meravellós estiu!»

L'Elmer deixava anar una llàgrima i barbotejava:

—Va, anem a buscar brega. Si ets un marrec, Jim. Busca algú que se't piqui, i jo vinc i li trenco la cara. Ja ho veuràs. —El to se li abrandava. S'enfurismava de pensar en el que passaria. Encorbava les urpes amb l'ànsia d'engrapar el malparit imaginari—. Li fotré un fart de garrotades que el deixaré estès. Al meu company no el toca ningú. ¿Ja saps amb qui te les heus? Amb l'Elmer Gantry! Vinga, que sabran quin pa hi donen!

El cambrer se'ls acostava, cançoner, atent i a punt per a l'homicidi.

—Prou, Gat Fer. El que et cal és un altre trago.

—Un altre —va fer en Jim per apaivagar-lo, i l'Elmer, amb els ulls negats, vessava llàgrimes per les tràgiques desgràcies d'algú que recordava com a Jim Lefferts.

Tot d'una, com per art d'encantament, tenia dos gots al davant. Va fer un glop i va murmurar com un beneït: «Perdó.» El parany, l'aigua. Però a ell no l'ensarronaven! Segur que el whisky era en aquell altre gotet. Efectivament. Tenia raó, com sempre. Amb una rialleta cofoia es va empassar el whisky tal qual. El pessigolleig a la gola el va fer sentir poderós i en pau amb tothom, fora d'un paio de qui no recordava el nom, però que sabia que no trigaria a passar-hi comptes, i en acabat entraria en aquell Elisi de benaurança.

El bar era una delícia de tranquil·litat. La sentor agra, estimul·lant, de la cervesa li donava una sensació de salut. La barra era una

preciositat: caoba relluent, uns balustres de marbre exquisits, uns gots fulgurants, ampolles de licors desconeguts amb unes formes curiosíssimes i disposades amb un art que el feia d'allò més feliç. La llum, tènue, plàcida, venia d'uns vidres fantàstics com els que veus a les esglésies, a les sales de festes, a les joieries i en d'altres llocs a cobert de la realitat. A les parets de color torrat s'hi veien uns nus femenins setinats.

L'Elmer va girar el cap. No hi tenia ni resquícies de desig carnal.

—Maleïda Juanita! El que vol és prendre't tot el que pugui. Vet aquí —va remugar.

Però allí a tocar va veure una cosa interessant. Un full de diari que, no se sabia com, havia anat a parar a terra. Una cosa molt divertida, que el va fer riure força.

Li va venir al cap una veu que feia segles que sentia, procedent d'un punt de llum situat a la llunyania, que espurnejava a través dels corredors cada cop més amples del somni.

—Ens faran fora d'aquí. Vinga, maimó, espavila't!

Tenia la impressió que flotava. Una cosa exquisida. Les cames se li movien sense esforç. Havien fet un moviment molt graciós: s'havien entrecreuat, la dreta havia saltat davant de l'esquerra quan, tal com ho veia ell, havia de ser al darrere. Es va posar a riure i es va repenjar al braç d'algú, un braç que no corresponia a cap cos, que havia caigut de l'*Ewigkeit* per donar-li un cop de mà.

Tot seguit, milers d'illes de cases invisibles, el cap se li anava aclarint. Va anunciar amb aplom a un tal Jim Lefferts, que tot d'una semblava que tenia al costat:

—Li he de clavar un bon fart de llenya, a aquest.

—Sí, vinga. Una baralla i ja t'ho podràs treure del cap!

L'Elmer havia quedat parat. Estava dolgut. Badava la boca i bevejava de tristor. ¿I què? Li calia esbatussar-se, i allò li donava nova vida mentre tirava endavant fent tentines.

Ah, quina felicitat, havia estat fantàstic. Per primera vegada en una colla de setmanes s'havia tret de sobre l'avorriment de la Universitat Terwillinger.

2

L'Elmer Gantry, més conegut pels seus companys de curs com a Gat Fer, havia estat, aquella tardor del 1902, capità de futbol, al capdavant del millor equip que havia tingut en deu anys la Universitat Terwillinger. Havia guanyat el campionat del centre-est de Kansas, en el qual participaven deu universitats confessionals, totes amb el seu edifici regi, amb rector, serveis religiosos, consignes i colors, així com un nivell acadèmic equiparable al de les millors institucions. D'ençà de la nit de la cloenda de la temporada de futbol, però, amb l'esplèndida foguera en què els joves *gentlemen* havien cremat nou barrils de quitrà, l'ensenyà del sastre jueu i el gat preferit del rector, l'avorriment havia corsecat l'Elmer.

Trobava que el bàsquet i els exercicis de gimnàstica eren pràctiques frívols per a un gladiador del futbol. Quan havia entrat a la universitat, la seva idea havia estat la de triar estudis que li servissin per fer-se advocat, metge o agent d'assegurances; encara no s'havia decidit, aquell era el seu últim any (el novembre en faria vint-i-dos) i continuava indecís. Aquella idea, però, li semblava enganyosa. ¿Què en faria, en un tribunal o en una sala d'operacions, de la trigonometria o (recordava la primavera anterior a l'examen d'Història d'Europa) de saber les dates de l'època de Carlemany? ¿Quin benefici podria treure de citar tot aquell patracol? ¿A què treien cap les bajanades d'«El món és massa a prop nostre, d'hora i prest» del ximplet d'en Wordsworth?

Una desgràcia, vet aquí el que era. Més valia dedicar-se a fer negocis. És clar que si la seva mare assegurava que la feina de mo-

dista li anava molt bé i deia que volia que acabés la carrera, l'acabaria. Sempre estaria més bé que si li tocava ventar fenc o tragar taulons.

Tot i tenir una veu extraordinària, l'Elmer no s'havia decantat per l'oratória perquè allò de cremar-se les celles a la biblioteca el neguitejava, ni tampoc li interessava la pregària i la moral de l'YMCA, ja que detestava la devoció i admirava l'embriaguesa i la irreverència amb tota la força de la seva naturalesa simple i impetuosa.

En un parell d'ocasions, a classe d'oratória, després d'haver lloat les excel·lències de grans pensadors com Daniel Webster, Henry Ward Beecher i Chauncey M. Depew, havia sabut què era la foguerada de veure que amb la veu i prou tenia el públic al puny, el podia estimular, sacsejar, elevar. El grup de debat insistia perquè hi entrés, però allò eren uns jovenets amb cara de conill i ulleres, i a ell li semblava obscena la idea de furgar en les estadístiques sobre la immigració i els productes de Santo Domingo entre llibres polsosos i tacats de la biblioteca també polsosa i tacada.

Si no havia plegat havia estat perquè en Jim Lefferts l'havia encarrilat cap a l'estudi.

A en Jim, la universitat no l'avorria tant. Es delectava en les aromes del saber. Li agradava saber coses de la gent de mil anys enrere i fer miracles en conserva amb la química. L'Elmer quedava parat que un bevedor empedreït com en Jim, un home tan avesat a «deixar anar un rotllo solemne a una noia i ficar-se-la a la butxaca tot d'una», es pogués distreure amb els carros romans i amb els insulsos amors dels pèsols d'olor. Ell, res d'això. Mai de la vida. Acabaria la carrera de Dret i mai més obriria un llibre; divertiria els membres dels jurats i llogaria un vellarcàs d'aquells perquè li redactés els documents.

Per no viure aclaparat sota el pes dels espinguets dels professors, li quedava l'alegria de fer el mandra amb en Jim i de fumar d'amagat; tenia recerques pendents sobre l'afabilitat de les colle-

gues i de la filla del flequer; tenia un gran respecte per les borratxeres i per rondar pertot arreu. Llàstima que no pogués permetre's l'alcohol gaire sovint i que les estudiants fossin en general lletjotes i serioses!

Feia pena veure aquell jove apersonat, que hauria estat tan feliç dalt del ring, a la llotja del peix o a la borsa, tafanejant pels passadissos enteranyinats de Terwillinger.

3

La Universitat Terwillinger, fundada i mantinguda pels baptistes més fervents, és als afores de Gritzmacher Springs, Kansas. (Les fonts fa temps que són seques i els Gritzmacher se'n van anar a Los Angeles a vendre xalets i productes de xarcuteria selecta.) L'edifici s'apinya a la praderia, assotada per les tempestes a l'hivern i roent i polsosa a l'estiu, i reserva l'encant per a la primavera, amb el rumor de l'herba, o per a la letargia de la tardor.

L'única cosa que distingia la Universitat Terwillinger d'un asil era el gran bloc de pedra del campus amb els números de les aules.

Quasi tots els professors havien estat pastors de l'Església.

Hi havia un dormitori masculí, però l'Elmer Gantry i en Jim Lefferts s'estaven en una casa particular de la ciutat, que en una altra època havia estat l'orgull dels mateixos Gritzmacher: un cub d'obra vista amb una cúpula blanca. A l'habitació on s'estaven ells no s'hi havia canviat res d'ençà de l'època del primer August Gritzmacher, una estança amb un llit ample de noguera fosca treballada, unes cortines de brocat espesses i sempre polsoses, i cadires també de noguera fosca i un entapissat rematat amb borles daurades. Costava d'obrir-ne les finestres. Aquell lloc exhalava el sentiment de propietat delerós i les esperances mortes d'una botiga de segona mà.

En aquell museu, en Jim mantenia una joventut sorprenent i vigorosa. El cos de l'Elmer ja mostrava algun indicati d'un futur arrodoniment; en canvi, en Jim Lefferts, tot el contrari. Era prim, feia mig pam menys que l'Elmer, però era dur i vistós com el marbre. Si bé venia d'un poble de la praderia, en Jim era primmirat i exhibia una elegància natural. Totes les peces que tenia a l'armari, com el «vestit de cada dia» amb els colzes llunts, i el «vestit de mudar» de color marró fosc, eren de confecció, amb botons que ballaven i vores que deixaven entreveure el fil de sota, però a ell se li posaven que ni pintades. Se'l veia còmode on fos mentre li agradés l'ambient. La manera com s'alçava el coll de l'abric tenia un punt de romàntic; els pantalons un pèl desfilats de sota no marcaven tant la pobresa com l'estil despreocupat, i les corbates, d'allò més ordinàries, donaven pistes de clubs i de regiments.

La cara primeta d'en Jim mostrava determinació. La joventut i la frescor les hi veies d'entrada, però darrere d'aquell aire diàfan hi intuïes una voluntat ferma, i en els ulls castanys, una mena de menyspreu sense mala intenció.

En Jim Lefferts era l'únic amic de l'Elmer, l'únic amic de debò que havia tingut mai.

Si bé l'Elmer era l'heroi atlètic de la universitat, si bé les seves passions ocultes, el seu aspecte atractiu, acceleraven la respiració de les estudiants jovenetes, si bé aquella rialla baronívola era tan encisadora com el seu discurs vibrant, a ningú no li agradava de debò. Semblava que l'Elmer era l'estudiant més popular de la universitat; tothom estava convençut que tots els altres l'idolatraven, i ningú no s'hi volia relacionar. Els tenia una mica esporuguits, una mica acovardits i força ressentits.

No era només que alcés terriblement la veu o que clavés uns copets excessivament contundents a l'esquena, o que tingués una força aclaparadora, de manera que a prop seu ningú hi trobés refugi ni intimitat, més que res era el fet de ser tan exigent. Fora de la seva mare, viuda, a qui adorava a la seva manera, i d'en Jim Lefferts, l'El-